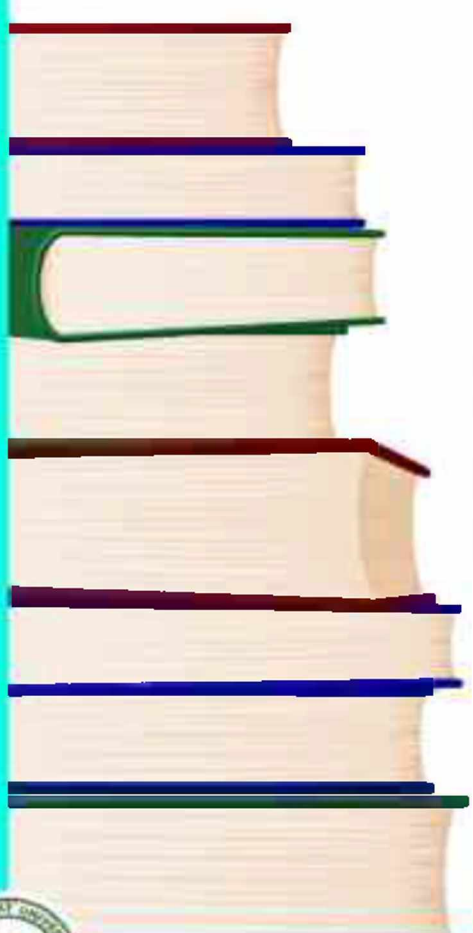
ISSN: 2181-1741 (print)
ISNN: 2181-1725 (online)
2024 / № 7-8

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL ADABIYOT TA'LIM

Philological research: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

Филологические исследования: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

pholologicalresearch.uz

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2024/ № 7-8

Termiz – 2024

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 19 oktyabrda 1122 raqami bilan ro'yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko'chirma va ma'lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko'chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 28.08.2024
Qog'oz bichimi: 70x85
Bosma tabog'i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog'ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko'chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko'chasi, 43.
Telefon: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV, *iqtisod fanlari doktori, professor*

TAHRIR HAY'ATI:

Bekpo'lat Umurqulov, *filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o'rinbosari)*
Shoxista Maxmaraimova, *filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul muharrir)*
O'ral Xoliyorov, *f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)*
Olmos Ulviy Binnatova, *f.f.d., professor (Ozarbayjon)*
Karl Rayxl, *f.f.d., professor (Germaniya)*
Vali Savash yelok, *f.f.d., professor (Turkiya)*
Dorota Silviya, f.f.f.d. *(PhD), dotsent (Polsha)*
Muslihiddin Muhiddinov, *f.f.d., professor (O'zbekiston)*
Ibodulla Mirzayev, *f.f.d., professor (O'zbekiston)*
Abdi Mamatov *f.f.d., professor (O'zbekiston)*
Suyun Karimov *f.f.d., professor (O'zbekiston)*
Muhammadxon Hakimov, *f.f.d., professor (O'zbekiston)*
Nafas Shodmonov, *f.f.d., professor (O'zbekiston)*
Dilmurod Quronov, *f.f.d., professor (O'zbekiston)*
Baxtiyor Mengliyev, *f.f.d., professor (O'zbekiston)*
Normat Yo'ldoshev, *f.f.n., dotsent (O'zbekiston)*
Abdulla Xudoyqulov, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Bobonazar Murtazayev, *f.f.n., dotsent (O'zbekiston)*
Asqar Eshmo'minov, *f.f.d., dotsent (O'zbekiston)*
Obidjon Shofiyev, *f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)*
Zafar Umurqulov, *f.f.f.d., dotsent, (PhD) (O'zbekiston)*
Nurali Amonturdiyev, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Hakim Ahmedov, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Ahad Shukurov, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Eshnazar Jabborov, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Abdumurod Arslonov, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Sirojiddin Turdimurodov, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Umida Raximova, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Gulchehra Begmatova, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Shoira Amonturdiyeva, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Nargis Qurbonazarova, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Muyassar Xolova, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Sherzod Turdiqulov, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*
Zaynura Qodirova, *f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)*

Texnik muharrir: Bahodir To'raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 28.08.2024
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
https://journaltersu.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ, *доктор экономических наук, профессор*

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, *доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)*

Шохиста Махмараимова, *доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)*

Урал Холияров, *ф.ф.ф.д. (PhD), доцент (Узбекистан)*

Олмос Улвий Биннатова, *д.ф.н., профессор (Азербайджан)*

Карл Райхл, *д.ф.н., профессор (Германия)*

Вали Саваш Елок, *д.ф.н., профессор (Турция)*

Дорота Сильвия, *PhD, доцент (Польша)*

Муслихиддин Мухиддинов, *д.ф.н., профессор (Узбекистан)*

Ибодулла Мирзаев, *д.ф.н., профессор (Узбекистан)*

Абди Маматов, *д.ф.н., профессор (Узбекистан)*

Суюн Каримов, *д.ф.н., профессор (Узбекистан)*

Мухаммадхон Хакимов, *д.ф.н., профессор (Узбекистан)*

Нафас Шодмонов, *д.ф.н., профессор (Узбекистан)*

Дилмурод Куронов, *д.ф.н., профессор (Узбекистан)*

Бахтиёр Менглиев, *д.ф.н., профессор (Узбекистан)*

Нормат Юлдашев, *к.ф.н., доцент (Узбекистан)*

Абдулла Худайкулов, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Бобоназар Муртазаев, *ф.ф.н., доцент (Узбекистан)*

Аскар Эшмуминов, *д.ф.н., доцент (Узбекистан)*

Обиджон Шофиев, *д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)*

Зафар Умуркулов, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Нурали Амонтурдиев, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Хаким Ахмедов, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Ахад Шукуров, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Эшназар Джаббаров, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Абдумурод Арслонов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Сирожиддин Турдимуродов, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Умида Рахимова, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Гульчехра Бегматова, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Шоира Амонтурдиева, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Наргис Курбаназарова, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Муяссар Холова, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Шерзад Турдикулов, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Зайнура Кадирова, *д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)*

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 28.08.2024
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
https://journaltersu.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV, *doctor of economic sciences, professor*

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, *doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)*
Shohista Makhmaraimova, *doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)*
Ural Kholiyorov, PhD, *associate professor (Uzbekistan)*
Olmos Ulviy Binnatova, *doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)*
Karl Rayxl, *doct.of philol. sciences, professor (Germany)*
Vali Salvash Elok, *doct. of philol. sciences, professor (Turkey)*
Dorota Silvia, *PhD, associate professor (Poland)*
Muslihiddin Mukhiddinov, *doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)*
Ibodulla Mirzaev, *doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)*
Abdi Mmatov, *doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)*
Suyun Karimov, *doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)*
Muhammadkhon Khakimov, *doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)*
Nafas Shodmonov, *doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)*
Dilmurod Kuronov, *doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)*
Bakhtiyor Mengliev, *doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)*
Normat Yuldashev, *cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)*
Abdulla Khudaykulov, *PhD (Uzbekistan)*
Bobonazar Murtazaev, *cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)*
Askar Eshmuminov, *doct.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)*
Obidjon Shofiev, *PhD, associate professor (Uzbekistan)*
Zafar Umurkulov, *PhD (Uzbekistan)*
Nurali Amonturdiev, *PhD (Uzbekistan)*
Hakim Akhmedov, *PhD (Uzbekistan)*
Ahad Shukurov, *PhD (Uzbekistan)*
Eshnazar Jabbarov, *PhD (Uzbekistan)*
Abdumurod Arslonov, *PhD (Uzbekistan)*
Sirojiddin Turdimurodov, *PhD (Uzbekistan)*
Umida Rakhimova, *PhD (Uzbekistan)*
Gulchekhra Begmatova, *PhD (Uzbekistan)*
Shoira Amonturdieva, *PhD (Uzbekistan)*
Nargis Kurbanazarova, *PhD (Uzbekistan)*
Muyassar Kholova, *PhD (Uzbekistan)*
Sherzod Turdikulov, *PhD (Uzbekistan)*
Zaynura Kadirova, *PhD (Uzbekistan)*

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

Tilshunoslik

МАМАТОВ АБДИ ЭШОНҚУЛОВИЧ
Инсон, тил ва маданият триадаси ёки маданият инсонга нима беради? 7

ASHIRBOYEV SAMIXON
«O‘zbek dialektologiyasi» fani ta’limi mazmuni uyg‘unligi 10

XUDOYBERGANOVA DURDONA
Metaforalarning antropotsentrik lug‘atini tuzish tamoyillari xususida 14

МАМАТОВ АБДУҒОФУР
Фразеологик бирлик тушунчаси талқини ва тадқиқи 18

ELTAZAROV JO‘LIBOY
Gramer kategorilerin türkçenin dilsel doğasina göre yorumlanmasi üzerine 24

ISMOILOVA DILRABO MUHAMMAD QIZI,
HAKIMOV MUHAMMADXON XO‘JAXONOVICH
Ilmiy paradigma transformatsiyasi hamda konseptual asos 30

PARDAYEV AZAMAT BAXRONOVICH,
MAHMADIYEV SHAVKATJON SUYUNQULOVICH
Matnning pragmatik ta’sirchanligini oshirishga xizmat qiluvchi vositalar xususida 34

TO‘XTAYEVA DILAFRUZ ASHUROVNA,
JO‘RAYEVA BIBISH MUXSINOVNA
Baho va darajalanish munosabati 38

ABDIYEV MURODQOSIM
«Davlat tili haqida»gi va u bilan bog‘liq qonunlar ijrosi masalalari xususida 44

МЕНГЛИЕВ БАХТИЁР РАЖАБОВИЧ
Ўзбек лингвистик саноати истиқболлари 50

SHUKUROV OTABEK ULASHEVICH
Globallashuv sharoitida milliy til masalalari 56

FAYZIYEVA XADICHA CHORIYEVNA
Surxondaryo o‘zbek shevalarida o‘zlashgan so‘zlar 59

DUSTMURODOV MA’RUFJON MANSUR O‘G‘LI
Qadimgi turkiy tildagi markaziy hokimiyat bilan aloqador ayrim
harbiy unvonlar xususida 63

МУНДАРИЖА

Tilshunoslik

OSTONOV O‘TKIR YANGIBOEVICH
Qishloq turizmga oid terminlarning lingvistik tahlili 67

TILLABAYEVA ZILOLA RAXMATILLAYEVNA
Samarqand viloyati qarluq shevalarida olmoshlar 70

TEMIROVA KAMOLA
«O‘zbek tili sinonimlarining katta izohli lug‘ati»da berilgan
gastronomik birliklarning semantik guruhlanishi 74

KURBONMURATOV ABROR
Ekstremistik matnda muallif belgilari 80

NURALIYEV G‘OLIBJON QURBONBOYEVICH
Taqlid so‘zlar orqali ifodalangan tovush va
harakat-holatning davomiylik semasi
(Tog‘ay murod asasrlari misolida) 83

CHORIYEVA CHAROS SALOMOVNA
Diniy leksika, tasavvufiy leksika va mifologik leksika:
tasnif va talqin muammolari 86

NURIDDINOVA NAFISA MUXIDDIN QIZI
O‘zbek tilida ayrim uzumchilikka oid leksikaning lingvokulturema sifatidagi talqini 89

Rezyume. Qadimgi turk bitigtoshlarida qayd etilgan xoqonlikning harbiy tizimiga doir istilohlarning salmoqli ulushini unvon, lavozim nomlari tashkil etadi. Biz ushbu maqolada O‘rxun-Yenisey bitigtoshlarida aks etgan hujum markaziy hokimiyat bilan bog‘liq unvonlarning semantik-funksional va etimologika tahlilini yoritdik.

Resume. Names of titles and positions make up a significant part of the revolutions related to the military system of the Khaganate recorded in ancient Turkic chronicles. In this article, we covered the semantic-functional and etymological analysis of the titles related to the attack central authority reflected in the Orkhun-Yenisei tombstones.

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta’lim. 2024; 7-8
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

QISHLOQ TURIZMGA OID TERMINLARNING LINGVISTIK TAHLILI

Ostonov O‘tkir Yangiboevich,
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti o‘qituvchisi,
filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori

Terminshunoslik tarixining 1960 -yillar boshlariga qadar davom etgan dastlabki davrida «terminosistema», «terminologik maydon» kabi bir qator asosiy tushunchalar shakllantirilgan. Chunonchi, D.Sageder ta’kidlaganidek: «Jadal taraqqiyot va texnologiyalarning rivoji nafaqat yangi tushunchalarni nomlashni, balki terminlarni qo‘llash borasida kelishuvni ham talab etardi. Amaliy natija sifatida terminologik ishlar muayyan bir ixtisoslashgan sohalar (mutaxassisliklar) doirasida tashkil qilina boshladi»

Professor S.D.Shelov tomonidan taklif qilingan ta’rif, bizningcha, quyidagi tamoyillarga muvofiq dolzarbdir:[1]

a) umumlashtiruvchi xarakterga ega bo‘lib, turli yillarda etakchi tadqiqotchilar tomonidan taklif qilingan termin mohiyatiga doir ta’riflarni xulosalaydi;

b) terminlar muayyan ilmiy va kasbiy bilimlarga ega shaxslarning ilmiy-amaliy faoliyatida yuzaga keluvchi, bevosita ular tomonidan qo‘llaniluvchi alohida leksik guruhga mansub bir ma’noga moyil so‘z sifatida o‘ziga xoslik kasb etadi;

v) terminologik birlikning muayyan vaziyatda qo‘llanilishi mutaxassislarning kasbiy muloqot, kommunikativ imkoniyatlari samaradorligini oshiradi, ularning bir-birini to‘g‘ri tushunish muhitini shakllantiradi.

N.V.Serbinovskaya ta’kidlaganidek, «termin boshqa turdosh (o‘xshash) hodisalar[2] – nomenlar, professionalizmlar, terminoidlar va h.k. lardan farqlanadi». R.Doniyorovning ishida «Termin bilan professionalizmlar o‘rtasidagi farq shuki, termin bu muayyan fan, sanoat sohasi, qishloq xo‘jaligi, texnikadagi tamomila rasmiy bo‘lgan, qonunlashtirilgan biror tushunchaning ifodasi va nomidir. Professionalizm esa biror kasb, mutaxassislik, ko‘p hollarda ilmiy uslubdagi tilda keng tarqalgan, aslini olganda, tushunchaning qat’iy, ilmiy tavsifiga ega bo‘lmagan yarim rasmiy so‘zdir deb qayd etilgan.[3]

Bugungi kunda tilshunoslikda termin va terminologiya bilan aloqador bo‘lgan terminotizim, terminosfera singari tushunchalar tez-tez qo‘llanilmoqda. SHu ma’noda, «umume’tirof etilgan ta’rifning mavjud emasligi sababli har bir tadqiqotchi o‘zining «ishchi» ta’rifi va izohini qayd etmoqda» .

Lingvistik terminologiyaga ko‘ra «terminosfera» tushunchasining paydo bo‘lishiga asosiy omil hisoblanuvchi tilshunoslik ham har qanday boshqa fan singari dinamik, o‘z-o‘zini yangilovchi va uzluksiz rivojlanuvchi fandir. Shunga muvofiq ravishda ilmiy tushunchalar tizimi inson bilim darajasini mukammal, aniq va ob’ektiv baholay olish uchun uzluksiz rivojlanish va o‘zgarish bosqichidadir. Har qanday rivojlanayotgan fan ilmiy tushunchalar tizimining o‘zgarishi

[1] Шелов С.Д. Лингвистический анализ и проблемы перевода туристических терминов на английском языке: Дисс. канд. наук. – Т., 2016. – С. 40.

[2] Сербиновская Н.В. Функциональность терминов и понятий терминосферы «Терминосфера туризма»: Автореф. дисс. … канд. филол. наук. – Краснодар: 2017. – С. 20.

[3] Doniyorov R. O’zbek tili texnik terminologiyasining ayrim masalalari. – Toshkent: Fan, 1997. – B. 57.

va o‘zgacha ma’no kasb etishi 1974 yilda V.I.Siforov tomonidan ta’kidlangan.

Terminshunoslik fani taraqqiyotining joriy bosqichida «terminosfera» lingvistik tushunchasiga nisbatan ham o‘sha tendensiya kuzatiladi. Mazkur tushunchaning yakdil ta’rifi yoxud talqinining izohi jahon tilshunoslarining quyidagi lug‘atlar va lug‘at-ma’lumotnomalarida ham yoritib berilmagan: «Slovar lingvisticheskix terminov» (O.S.Axmanova), «Slovar-spravochnik lingvisticheskix terminov» (D.E.Rozental M.A. Telenkova), «Lingvisticheskiy ensiklopedicheskiy slovar» (V.N.Yarsev), «Slovar sotsiolingvisticheskix terminov», slovar-spravochnik «Terminы i ponyatiya lingvistiki: Obщee yazыkoznanie. Sotsiolingvistika» T.V.Jerebilo; Slovar po yazыkoznaniyu (Til bilini sɵzdigi); Slovar sotsiolingvisticheskix terminov (Eleumettin lingvistika terminderinin sɵzdigi) va hokazo. Shunga qaramasdan, «terminosfera» tushunchasi ilmiy adabiyotlarda faol qo‘llanilmoqda. Bu esa tushunchaning rus ilmiy uslubi bilan bir qatorda ayrim MDH davlatlarining ilmiy tillarida, xususan, o‘zbek, qozoq tillarida ham faol qo‘llanilishidan dalolat beradi.

N.V.Serbinovskayaning tadqiqoti terminologik maydonga bag‘ishlanadi. Terminologik maydon markazida terminlarni maxsus tushunchalarning belgilari sifatida birlashtiradigan; o‘zaro aloqadormunosabatga kirishuvchi hamda kesishuvchi terminosferalarning yig‘indisidan iborat bo‘lgan terminosistema joylashgan. Har bir terminosferaning yadroviy birligi sifatida tushunarlilik, aniqlik, bir ma’nolilik, definitivlik, tizimlilik, kodlanganlik kabi belgilarga ega bo‘lgan terminlar mavjud. SHuningdek, terminologik maydon periferiyasini hosil qiladigan, terminlarga nisbatan qo‘yiladigan talablarga to‘laqonli javob bera olmaydigan boshqa maxsus nominativ birliklar: terminoldi tushunchalar (predterminlar), terminoidlar, nomenlar, kvaziterminlar, professionalizmlar ajratib ko‘rsatiladi.

D.K.Efimov ingliz va rus tillaridagi OAV (ommaviy axborot vositalari) terminosferalariga bag‘ishlangan qiyosiy tadqiqotida terminosferani yagona terminosistemani o‘zida aks ettirmaydigan qandaydir bir «***gibrid*** (chatishma)» sfera; umumxalq leksikasi va OAV terminologiyasida o‘zaro kesishadigan, o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lgan doira sifatida ko‘rib chiqadi.[1]

Ingliz-amerika tilshunoslarining terminologiya sohasidagi etakchi mutaxassis Kyu Kageuraning tadqiqotlarida «***a terminological sphere***» (terminologik qobiq) va «***a terminological space***» (terminologik bo‘shliq) kabi so‘z birikmalarini uchratish mumkin. U terminologiyaning mustaqil fan sifatidagi ahamiyatini asoslagan holda agar biron bir leksik birlik termin, deya baholansa, unda u avvaldan mavjud bo‘lgan terminologik bo‘shliqda joylashgan bo‘lishini; shu tarzda terminologiya konsepsiyasini «terminologik birliklar»ning yig‘indisidek, empirik moddiylashtirish sifatida joriy qilishini isbotlaydi. SHunday qilib, K.Kageuraning nuqtai nazariga ko‘ra, «***terminologik sfera»*** va «***terminologik bo‘shliq***» termini boshqa terminlar bilan tizimli munosabatlarga kirishgan holda ularning qatoriga o‘rnashib, terminosistemani shakllantiradigan muayyan muhitni o‘zida namoyon etadi.[2]

Mazkur hodisalar anologiyasi ularning identik xususiyat va tavsiflar jamlanmasini aks ettiradi. Masalan, tizimlilik; terminosistemaning bunday xususiyatlari yuzasidan B.N.Golovin va R.YU.Kobrin shunday yozgan: «terminologiya – tizimlidir, sababi terminologiyaning alohida qismlari va jihatlarini aks ettiruvchi hamda xizmat qiluvchi olamning o‘zi tizimlidir»terminosfera ham tizimlilikka ega.[3]

Lingvistik yondashuvga muvofiq terminlar tizimlilik bilan xarakterlanuvchiva ilmiy ta’rif orqali ifodalangan, bir ma’noga ega bo‘lgan ob’ekt sifatida talqin qilinadi. Aksariyat hollarda termin kontekst ta’siriga uchramaydi. U uslubiy jihatdan neytral bo‘lib, asosan funksional muhitda, ya’ni turli bilim sohalar mutaxassislari va tadqiqotchilari tomonidan ishlatiladigan matn hamda hujjatlarda qo‘llaniladi. Sohalararo terminologik birliklar o‘zaro aloqada bo‘lib, yaxlit holda terminologik maydondagi terminosistemaning yadrosini tashkil qiladi. SHuningdek, terminologik maydon tarkibiga terminosistema va umumiste’mol leksikasi chegarasi (periferiyasi)da joylashgan termin birliklari ham kiradi. Masalan:(1.1-jadvalga qarang)

1.1-jadval

Umumiste’mol leksikasi chegarasida joylashgan termin birliklar

инглизча	***русча***	***ўзбекча***
Agroturism	*агротуризм*	*agroturizm*
Tour package	*Тур пакет*	*Tur paketi*

[1] Ефимов Д.К. Терминосфера СМИ в русском и английском языках: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – Екатеринбург, 2005. – С.19.

[2] Кагеура К. Лексико-семантические и лингвокультурные особенности формирования театральной лексики в английском и русском языках: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – Краснодар, 2007. – С. 17.

[3] Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. Структурно-семантические и функциональные характеристики экономической терминологии: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – Ставрополь, 2005. – С. 19.

jeep safari	*джип-сафари*	*jip safari*
on-your-own package	*самостоятельный тур*	*o‘z-o‘zidan sayohat*
rural tourism	*сельский туризм*	*qishloq turizmi*
check-in	*регистрироваться*	*ro‘yxatdan o‘tish*
check-out	*проверить*	*tekshirish*
Boutique hotel	*бутик-отель*	*butik mehmonxona*
flotel	*флотель*	*suzuvchi*
tour leader	*гид*	*гид*
tour operator	*тур-оператор*	*turoperator*
tour manager	*тур-менеджер*	*ekskursiya menejeri*
Catering service	*Служба общественного питания*	*Ovqatlanish xizmati*
Hourse riding	*Верховая езда*	*Ot minish*
cart	*тележка*	*arava*
penthouse	*палатка*	*chodir*
wickiup	*хижина*	*chayla*

Shuni alohida ta’kidlash joizki, lingvistik matnga oid terminologik sferadan farqli o‘laroq, hamisha leksik sfera komponenti bo‘la oladigan terminologik maydon mavjud bo‘ladi.

Xullas,yuqorida qayd qilingan ma’lumotlarning tahlili natijasida aksariyat terminshunoslar «***terminosfera***» hamda «***terminosistema»*** tushunchalarini qarama-qarshi qo‘yib o‘rganishni ma’qul ko‘rishmoqda degan xulosaga kelamiz. Ayrim tilshunoslar terminosferani terminosistemaga tenglashtiradi yoki uni nisbatan murakkab terminosistemaning muayyan sohada qo‘llanilishga ixtisoslashgan terminologik maydon sifatida qarashadi. Aslida «terminosfera» tushunchasining tabiatidan kelib chiqib, uning ta’rifi va xususiyatlariga doir fikrlar xilma-xilligi «terminosistema» va «terminosfera» tushunchalari o‘zaro anologik (o‘xshash, yaqin) deb hisoblashimiz mumkin. Ammo turli olimlar tomonidan keltirib o‘tilgan har xil lingvistik ilmiy yondashuvlar prizmasida ko‘rib chiqilgani bois aynan bir xil emas, degan xulosaga kelish imkonini berdi.

Rezyume. Maqolada turizm sohasiga oid «Termin bilan professionalizmlar o‘rtasidagi farq, sanoat sohasi, qishloq xo‘jaligi, texnikadagi tamomila rasmiy bo‘lgan, qonunlashtirilgan biror tushunchaning ifodasi va nomi shuningdek professionalizm, mutaxassislik, ko‘p hollarda ilmiy uslubdagi til, aslini olganda, tushunchaning qat’iy, ilmiy tavsifiga ega bo‘lmagan yarim rasmiy so‘z haqida so‘z yuritilgan.

Resume. In the article «The difference between the term and professionalisms» related to the field of tourism, the expression and name of a concept that is official, legalized in the field of industry, agriculture, technology, as well as professionalism, specialization, in many cases the language of the scientific style, in fact, has a strict, scientific description of the concept. there is talk of a semi-official word that is not.

Резюме. В статье «Различие термина и профессионализмов», относящейся к сфере туризма, выражение и название понятия, являющегося официальным, узаконенным в сфере промышленности, сельского хозяйства, техники, а также профессионализм, специализация, во многих случаях язык научного стиля, по сути, имеет строгое, научное описание понятия, речь идет о полуофициальном слове, которого нет.